

проводилися згідно з індивідуальним планом викладача. Зауважень щодо виконання викладачами індивідуальних планів під час перевірки кафедри комісіями та представниками деканату стоматологічного факультету не було.

Висновок. Раціональне планування розподілу робочого часу науково-педагогічних працівників визначає продуктивність організації навчальної, методичної, організаційної та виховної роботи кафедри. У плануванні усіх видів діяльності кожного науково-педагогічного працівника кафедр морфологічного профілю важливу роль відіграє розробка, ведення та звітування про виконання індивідуального плану роботи викладача.

Література

1. Білаш С.М. Організація освітнього процесу кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією на сучасному етапі розвитку медичної освіти / С.М. Білаш, М.М. Коптев, О.М. Проніна [та ін.]: матеріали II Міжнар. морфологічного симпозіуму «Новітні досягнення клінічної анатомії і оперативної хірургії в розвитку сучасної медицини і стоматології», м. Полтава, 22–23 червня 2023 р. // Вісник проблем біології і медицини. – 2023. – Вип. 2 (169), дод. – С. 35–36.

2. Мирончук Н. М. Особливості праці викладача вищого навчального закладу в контексті самоорганізації його професійної діяльності / Н.М.Мирончук // Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2015. – Вип. 85. – С. 147-151.

3. Теорія і методика викладання в вищій школі. Конспект лекцій з навчальної дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 133 – «Галузеве машинобудування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: І. О. Казак. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,37 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 116 с.

**Білаш С.М., Проніна О.М., Коптев М.М., Пирог-Заказникова А.В.,
Кононов Б.С., Донченко С.В., Олексієнко В.В., Олійніченко Я.О.
Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, Україна**

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Вступ. Нині в Україні вищі навчальні заклади для ліцензованих спеціальностей самостійно розробляють та затверджують відповідні освітньо-професійні програми (ОПП). Їх створення здійснюється згідно з Законом України «Про вищу освіту», Стандартами вищої освіти за відповідними

спеціальностями, Постановою Кабінету Міністрів від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ від 12.06.2019 № 509, від 25.06.2020 № 519, Постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» та інших чинних нормативних документів.

Кожна ОПП є нормативним документом, в якому визначені профіль освітньо-професійної програми, перелік навчальних компонентів та їх логічна послідовність, кількість кредитів ЄКТС і форма атестації здобувачів вищої освіти. Відповідно до розробленої ОПП створюються робочі програми її освітніх компонентів. Робоча програма навчальної дисципліни (РПНД) відображає її конкретний зміст, мету вивчення, прогнозовані результати навчання, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення в системі професійної підготовки фахівця, обсяг часу, відведений на різні види навчальної роботи та контрольні заходи, перелік методичного й інформаційного забезпечення. Методичне забезпечення відіграє визначальну роль в організації та удосконаленні навчального процесу, сприяє кращій професійній підготовці фахівця. Вагомою складовою методичного забезпечення є відповідна навчальна література, розроблена викладачами кафедри [2, 3]. Враховуючи, що кожен виш при створенні РПНД вносить свої корективи щодо змісту та обсягу навчального матеріалу, надзвичайно актуальною стає підготовка відповідної літератури для здобувачів освіти. Тому видання сучасних підручників та навчальних посібників, відповідно до створених РПНД, на сьогодні є нагальною потребою.

Метою роботи став аналіз роботи кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією ПДМУ над створенням навчально-методичної літератури для здобувачів освіти, які навчаються за різними ОПП, що реалізуються на кафедрі.

Основна частина. Протягом кількох останніх років на кафедрі анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією почали реалізуватися нові ОПП («Парамедик», «Медсестринство», «Стоматологія ортопедична», «Біологія», «Фізична терапія, ерготерапія», «Фармація»). Також у цей період були внесені зміни до освітніх компонентів, які традиційно вивчалися здобувачами освіти (ОПП «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія»). На підставі ОПП на кафедрі були розроблені відповідні РПНД та розпочалася робота над створенням навчальної літератури для здобувачів освіти. Так, із 2018 року в медичних вишах України почалася підготовка парамедиків. ОПП Парамедик почала реалізовуватися і в ПДМУ. На цей час в Україні була повністю відсутня навчально-методичної

література з анатомії для цієї категорії студентів, тому колектив кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією спочатку підготував навчальний наочний посібник «Анатомія», а згодом підручник «Анатомія людини» для здобувачів освіти, які навчаються за ОПП Парамедик. Ці видання були створені на основі компетентнісного підходу в освітньому процесі, спрямованого на досягнення здобувачами освіти визначених в ОПП компетентностей та програмних результатів навчання. У підручнику акцентовано, що анатомія є наукою, що описує будову тіла людини з урахуванням еволюційних і функціональних механізмів. Будова органів і систем була викладена за системним принципом, традиційно, але із урахуванням практичних клінічно значимих аспектів. Анатомічні терміни подані відповідно до розробленого Міжнародною федерацією асоціацій анатомів (International Federation of Associations of Anatomists, IFAA) міжнародного стандарту *Terminologia Anatomica*, друге видання якого (2019 рік) схвалено Генеральною асамблеєю IFAA у 2020 році. З огляду на те, що засвоєння основних положень і закономірностей систематичної анатомії не можливе оволодіння будь-якими спеціальностями в галузях знань 22 «Охорона здоров'я» і 09 «Біологія», підручник може також бути використаний у підготовці фахівців, які навчаються за ОПП «Медицина», «Стоматологія», «Громадське здоров'я», «Фармація», «Біологія», «Фізична терапія, ерготерапія». Робота з навчально-методичною літературою з анатомії, підготовленої для парамедиків, передбачає набуття кожним здобувачем освіти знань у світлі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних медичних наук та у повсякденній практичній діяльності.

Нині триває робота з підготовки до друку підручників для бакалаврів – здобувачів освіти, які навчаються за ОПП «Фізична терапія, ерготерапія». Планується до кінця 2023 року видати книги з фізіології людини та фізіології рухової активності для цієї категорії здобувачів освіти. Також готується до друку підручник з анатомії та фізіології для підготовки медичних сестер і фармацевтів. Завершується робота над створенням підручників «Фізіологія людини» для здобувачів початкового рівня вищої освіти (короткий цикл) ОПП «Стоматологія ортопедична» та «Анатомія людини і тварин» для студентів-біологів. Створюючи підручники, автори опиралися на досягнення сучасної морфологічної науки та фізіології, а також враховували особливості відповідних ОПП та створених згідно з ними РПНД при визначенні змісту та обсягу викладеного матеріалу.

Для здобувачів-магістрів також були створені та надруковані підручники з клінічної анатомії та оперативної хірургії.

У 2022 році вийшов підручник «Клінічна анатомія і оперативна хірургія з особливостями дитячого віку», який призначався для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 228 «Педіатрія». Матеріали підручника також можуть використовувати у навчальному процесі здобувачі освіти, які навчаються за різними ОПП («Медицина», «Стоматологія», «Громадське здоров'я», «Медсестринство», «Фармація», «Фізична терапія, ерготерапія»). У цьому виданні у традиційній формі викладено основні клініко-анатомічні поняття: голотопію, скелетотопію та синтопію органів, їх кровопостачання, іннервацію та лімфовідтік; описано принципи і техніку оперативних втручань, зокрема тих, що використовуються у хірургії дитячого віку. Робота з підручником передбачає набуття кожним здобувачем освіти знань у світлі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини з урахуванням клінічних аспектів та особливостей дитячого віку, тому він може бути використаний як для підготовки до практичних занять, так і в практичній роботі.

Ще одним виданням 2022 року стала «Клінічна анатомія голови та шиї» для студентів та лікарів-інтернів стоматологічного профілю. На сьогодні в Україні є достатній вибір вітчизняної навчальної літератури з дисципліни «Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови та шиї», але видання сучасного підручника, присвяченого безпосередньо питанням особливостей будови фасцій, фасційних вузлів та клітковинних просторів голови та шиї, шляхам поширення гнійно-запальних процесів у цих ділянках та морфологічному обґрунтуванню тактики їх оперативного лікування нині стало нагальною потребою, оскільки гнійно-запальні захворювання голови та шиї у наш час залишаються актуальною медико-соціальною проблемою, оскільки серед пацієнтів у щелепно-лицевій хірургії переважну більшість складають хворі на одонтогенні запальні процеси. Специфічність і складність вивчення клінічної анатомії і оперативної хірургії голови та шиї зумовлена значним обсягом матеріалу, складністю просторового уявлення про окремі анатомічні утвори та особливості топографоанатомічних взаємодій у відповідних ділянках, тому і з'явився цей сучасний підручник, у якому узагальнено досвід наукових досліджень із хірургічної анатомії голови та шиї, які проводилася у Полтавському державному медичному університеті (Українській медичній стоматологічній академії) протягом кількох десятиліть.

У виданих підручниках були використані як оригінальні рисунки та фотографії, так і стилізації та графічні схеми. У підготовці ілюстрацій значну допомогу авторам надавали здобувачі освіти, які в цей час навчалися на кафедрі.

Вища медична школа на сьогодні перебуває у процесі постійної еволюції. Медичні виші отримали змогу самостійно створювати та реалізувати ОПП. Але незаперечною умовою успішної підготовки медичних кадрів є розробка якісних

навчально-методичних матеріалів для здобувачів освіти. Науково-педагогічні працівники кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією активно залучилися до цього процесу [1]. Загалом, із 2018 року колективом кафедри було створено 8 посібників та 3 підручника; до кінця 2023 року планується видати 5 нових підручників

Висновки. Вивчення досвіду кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією ПДМУ свідчить про доцільність підготовки та видання нових навчально-методичних посібників та підручників, які враховуватимуть особливості ОПП та РПНД, що реалізуються на кафедрі, а також висвітлюватимуть новітні наукові досягнення.

Література

1. Білаш С.М. Організація освітнього процесу кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією на сучасному етапі розвитку медичної освіти / С.М. Білаш, М.М. Коптев, О.М. Проніна [та ін.]: матеріали II Міжнар. морфологічного симпозіуму «Новітні досягнення клінічної анатомії і оперативної хірургії в розвитку сучасної медицини і стоматології», м. Полтава, 22–23 червня 2023 р. // Вісник проблем біології і медицини. – 2023. – Вип. 2 (169), дод. – С. 35–36.
2. Крючко Т.О. Методична діяльність і методична робота викладача в умовах сучасної медичної освіти / Т.О. Крючко, Т.В. Кушнерева, І.О. Коленко [та ін.] // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. – Полтава, 2020. – С. 116–118.
3. Ніколішина Е. В. Методична діяльність викладача закладу вищої освіти / Е. В. Ніколішина, О. М. Бойченко // Експериментальна і клінічна медицина. – 2020. – № 2 (87). – С. 59–63.

УДК 378.147:614.253.1

**Білаш В.П., Свінцицька Н.Л., Білаш С.М., Лисаченко О.Д., Біланов О.С.
Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, Україна**

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕДИКА ТА ЙОГО ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Пріоритетним напрямком формування медика є цілісний та всебічний розвиток його як особистості. Концепція формування гармонійної особистості майбутнього фахівця передбачає виховання професіонала, який має фундаментальні знання з медико-теоретичних і клінічних дисциплін та володіє